

BATAKKIRKEN PÅ SUMATRA

AV JOHN E. GRØNLI

På øya Sumatra, sørvest for Medan, bor batakfolket. Deres hjemland er fjellegnen omkring Tobasjøen. Det egentlige Batakland strekker seg fra egnen omkring Sipirok i sør til fjellegnen nord for Kabanjahe, og fra kysten omkring Sibolga i vest til Siantar i øst og utgjør litt over 40 000 km². I dag teller batakfolket omkring 1½ million. Av disse er ca. 600 000 kristne. Over 400 000 er muhammedanere, resten er hedninger.

Lengst nord mot grensen til Atje bor karo-batakkene. De teller omkring 250 000 av hvilke bare 10 000 er kristne. Den hollandsk-reformerte kirken arbeider blant dem. Lengst i sør bor angkola-batakkene som teller ca. 450 000. Av disse er knapt 150 000 kristne, resten er muhammedanere. I midten bor toba-batakkene, som er mest tallrike, antagelig omkring 800 000. Det er blant toba-batakkene kristendommen har gjort størst fremgang, idet bare Simalungunstrøket og øya Samosir i Tobasjøen nå har et anselig tall hedninger, ca. 80 000 av en befolkning på øya av ca. 130 000, og omkring samme antall i Simalungun. Karo-folkets språk skiller seg fra tobaspråket som f. eks. hollandsk fra tysk, men forskjellen mellom toba og angkola er mindre — omtrent som mellom norsk og svensk.

Batakfolket er et folk som byr på atskillig gjetning både hva språk og opprinnelig hjemstavn angår. Selv sier de at de er sprunget fra Samosir, øya i Tobasjøen. De har ingen sagn om en innvandring til Sumatra. Språket viser tilknytning til sanskrit så vel som til malayisk, og der finnes arabiske og latinske ord i batakspråket. Forskere har forsøkt å påvise malayisk, mongolsk og indisk avstamning, men batakkenes opprinnelse er skjult i den grå oldtid. De er for det meste lyse brune med stritt, sort hår, men der forekommer mørke brune med krøllet, sort hår. Ansiktsformen er sterk, pen med regel-

messige trekk, og peker heller i retning av nordindisk enn mongolsk eller malayisk bakgrunn, skjønt der nok har vært atskillig blanding ned gjennom tidene. De var ville, hårdføre krigere da de første europeere kom i berøring med dem. I dag er de fremskrittfolk og foregangsmenn på flere områder. De er lærenemme, ærgjerrige og foretaksomme. Som folk har de en utpreget stolthet. I sin hedenske stand hadde de en lov eller «adat» som hadde etisk høyde og i teori nærmet seg Moseloven, men hedenskapets villhet gjorde dem ofte sløve for fedrelovens etiske verdier. Religionen var animisme, ivrig åndedyrkelse, hvormed var forbundet menneskeofringer og kannibalisme. Batakkenes arkitektur er storslagen for et folk som har levd avsondret fra innflytelse utenfra. Husene har en imponerende fasade med høyt tak og to spisse gavler, inni er de lite å se på. Batakfolket hadde endog en egen skrift med 18 bokstaver.

De første misjonærer som besøkte Batakland var englenderne Evans, Ward og Burton av den engelske baptistmisjon. De kom til Sumatra i 1820 tilskyndet av guvernøren, Sir Stamford Raffles. Dengang hørte Sumatra til England, men i 1824 ga England øya tilbake til Holland. Burton og Ward oppholdt seg en tid i Sibolga på vestkysten og foretok derfra reiser sørover og inn i landet. Burton oversatte Bibelens første kapitel på batakpråket. Han gjorde seg til venns med høvdingene, og det lyktes ham endog å trenge fram til Silindungdalen, en av de fruktbarste og tettest befolkede daler i Batakland. Men der møtte han motstand. Batakkenes var hårdføre og krigerske. De ville ikke ha noen fremmed hos seg, og misjonærens tale om et annet land som var bedre og skjønnere enn deres, brydde ikke disse harde mennesker seg om, de syntes deres eget land var godt nok.

Etter at hollenderne igjen overtok Sumatra raste store politiske stormer over øya. Fra sør trengte et fanatisk muhammedansk folk seg nordover, og på det skjendigste herjet de de egner som de nådde. Batakland fikk en slem medfart. Men disse ranstog fra muhammedanerne gjorde at det egentlige Batakland for alltid ble stengt for islam, mens i sør, blant angkola-batakkenes, muhammedanismen alt hadde vunnet mange tilhengere. Hollenderne maktet ennå ikke å

underlegge seg de krigerske stammer i Sumatras innland, og koloni-regjeringen så ikke gjerne at misjonærer vågde seg inn iblant dem.

I 1827 ble Karl Gützlaff utsendt av Det nederlandske misjonsselskap for å virke blant batakfolket, men han reiste til Java og tok senere veien til China. Men i 1834 kom to utsendinger fra den amerikanske misjon «American Board» til Batakland. Det var Lyman og Munson. Uheldigvis hadde de ikke gitt seg tid til å lære batak-språket før de vågde seg inn blant det ville hedningefolk. De var blitt rådet til først å søke høvdingenes vennskap så de kunne få beskyttelse på sin ferd fra landsby til landsby, men om kvelden den 28. juni ble de overfalt av en rasende hop i Silindungdalen i nærheten av Tarutung. Misjonærene ble drept og oppett. På stedet ser man nå en gravstøtte med innskriften:

Hier ruhen die Gebeine der beiden amerikanischen Missionaren Munson u. Lyman erschlagen im Jahre 1834. Joh. 16, 1—3.

Støtten ble satt opp av batakristne i 1907.

En annen misjonær fra «American Board», Mr. Ennis, forsøkte å nå Batakland sørfra og fant vennligsinnede batakker blant angkolane. Det så en tid ut som om det ville være mulig for misjonæren å slå seg til blant dem, men koloniregjeringen var ikke særlig stemt for å la misjonærer bo i det indre av Sumatra, og «American Board» bestemte seg for å trekke seg tilbake fra øya. Nå lå landet åpent for muhammedanismen, som nyttet høvet til å befeste sin stilling i den sørlige delen av Batakland, hvor der i dag anslås å være henved en halv million muhammedanere.

Den neste misjonær som besøkte Batakland var den iherdige og fromme hollender van Asselt, utsendt av en gruppe troende i Holland med presten Witteveen i Ermelo i spissen. Koloniregjeringen var ikke begeistret for misjonærer blant de ville batakker. Holland hadde ennå ikke annektert Batakland, og man fryktet for liknende blodbad som i 1834. Men det lyktes van Asselt å rekke fram til Sipirok på platået i den sørlige delen av Batakland i 1857. Det var en hård begynnelse for denne første fastboende misjonær i Batakland. Fra sør trengte muhammedanismen fram, og muhammedanerne egget folket mot misjonæren. Lenger nord var de sterke batakstammer som

mistenkte alle fremmede og ikke gjerne så noen utenfra nærme seg deres landemerker. Men van Asselt ga ikke opp. På et besøk til Sibolga ble han kjent med atskillige batakker fra innlandet, og han vågde seg endog inn til Silindungdalen. Her fant han det mørkeste hedenskap og menneskeeteri. Det var farlig å ferdes blant det ville folk, men misjonæren vet jo at nettopp hvor hedenskapet er tettest, er det også størst behov for evangeliets lys. Den modige misjonær så en egn og et folk under Satans velde, og han glemte ikke det inntrykk. I 1859 fikk van Asselt to medhjelpere, Dammenboer og Betz, fra Holland. De slo seg ned i Hutarimtara og Bungabondar.

Det rhinske misjonsselskap, med sete i Wuppertal-Barmen, Tyskland, hadde i 1836 begynt virksomhet på Borneo, men i 1859 brøt et opprør ut under hvilket flere misjonærer ble drept. Misjonsdirektør Fabri besøkte Holland i oktober 1859. I Holland var man begynt å interessere seg for innbyggerne i koloniriket i Østen, og dr. N. v. d. Tuuk var blitt utsendt av Det nederlandske bibelselskap for å studere språk i øyriket. Denne lærde mann tilbrakte syv år i Indonesia og rakk fram til grensen av Batakland. Han satte seg inn i batak-språket og skrev en ordbok og en grammatikk over dette språk. Han forsøkte seg også som bibeloversetter. Direktør Fabri traff v. d. Tuuk i Holland. Selskapet i Barmen satte seg i forbindelse med pastor Witteveen, og resultatet var at Det rhinske misjonsselskap besluttet å begynne arbeid blant batakkene. Misjonær van Hoefen ble sendt på en undersøkelsesreise til Sumatra. Han besøkte de hollandske utsendinger i den sørlige delen av Batakland. På generalforsamlingen i 1860 besluttet Barmen offisielt å oppta virksomhet blant batakkene. Samme år flyttet misjonær Klammers fra Java til Sumatra, og en ny misjonær, Heine, ble utsendt. De hollandske utsendinger van Asselt og Betz sluttet seg til den rhinske misjon, men Dammerboer valte å slutte seg til den hollandske Java-komité.

7. oktober 1861 ble den første misjonærkonferanse holdt i Sipirok, og denne dag regnes for den rhinske batak-misjons fødselsdag. Det ble besluttet å anlegge fire stasjoner: Sipirok med Klammers som bestyrer, Bungabondar hvor Betz fortsatte å virke, Waringin hvor den nye misjonær man ventet, Denninger, skulle stasjoneres, men han

reiste til øya Nias, så denne stasjon ble ikke opprettet dengang. v. Asselt og Heine skulle forsøke å trenge fram mot nord, mot det egentlige Batakland som ennå ikke var annektert av Holland. En stasjon ble grunnlagt ved Aek Sarula (nå Pangaloan). Derfra foretok misjonærene en strevsom reise til Silindungdalen.

Sommeren 1862 ankom den unge misjonær Ludwig Ingwer Nommensen til Baros, en liten havneplass på Sumatras vestkyst, og med denne manns komme begynte et viktig kapitel i batakfolkets evangelisering. Når Herrens time slår for et folk, og Herrens mann er rede til å ta fatt på gjerningen på det sted som er Herrens sted for ham, da skjer det noe, og ved Nommensens komme til Sumatra møttes tid, mann og sted under Guds ledelse. Nommensen var klok nok til å lære batakspåket før han vågde seg inn i landet. I Baros kom han i berøring med folk fra innlandet. Regjeringen var nok redd for å gi misjonærer lov til å slå seg ned i selve Batakland, men i oktober 1863 satte Nommensen av sted på en reise som førte ham til Pangaribuan og Silindung. Man kan tenke seg de følelser som fylte den unge misjonærs sinn, da han fra høydene over Simorangkir så utover den fruktbare og tett befolkede Silindungdalen. I mai neste år kom han tilbake. Han lovt Gud at han ikke ville la seg drive vekk. Tross trusel, hån og all slags forfølgelse ble Nommensen boende i den vakre dalen, hvor hedenskapet knuget folket i sin demoniske makt. Det var i Hutadame, i nærheten av Tarutung, Nommensen først slo seg ned. Det var et av de mørkeste steder i denne mørke dalen; men fra den dag Nommensen satte bo der, begynte en voldsom tvekamp mellom lys og mørke som snart spredte seg til resten av Batakland, og som med veldig heftighet raste i henvend førti år. Sakte men sikkert gikk evangeliet sin seiersgang, og ved århundreskiftet var det råeste hedenskap overvunnet. Kannibalsmen var opphørt, og Herrens pris ble sunget på batakspåket av henvend 50 000 kristne batakker. Tyve år senere var tallet vokst til ca. 200 000 over hele Batakland fra Sipirok til Simalungun, fra Sibolga til Siantar. I sannhet et under. Av Herren var dette gjort.

Batakkirken (HKBP, d. e. Huria Kristen Batak Protestan), som er den rhinske misjons datterkirke, teller i dag henved 600 000 medlemmer på Sumatra, Java og noen andre øyer. Den er uten sammenlikning den største kirke i Indonesia. HKBP og kirken på Nias (Geredja Nias Kristen Protestan) oppføres i statistikken som lutherske, om enn de ikke har ordet «luthersk» i navnet. Nias-kirken teller 142 800 medlemmer. Blant andre store kirker i Indonesia kan nevnes Geredja Protestant de Indonesia Bahagian Barat med 150 000; Den evangeliske kirke i Minnehasa (Celebes) 300 000, Den protestantiske kirke i Molukkene 200 000; Den evangeliske kirke på Timor 200 000 og kirken på Halmahera 100 000.

Ifølge den indonesiske kristne almanakk for 1951 teller medlemmene av de kirker som er tilsluttet det kristne råd for Indonesia 2 125 600. Heri er ikke de romersk katolske iberegnet; de teller ca. 750 000. Disse tall viser en veldig fremgang for evangeliet de siste 50—60 år; men når man tenker på at Indonesias folkemengde er over 70 millioner, ser man at ennå er det et stort terreng å vinne for Herren. Islam forskanser seg mer og mer, og ikke liten bevisst misjonsvirksomhet fra den kant pågår. Man må regne med at motstanden fra muhammedanismen vil tilta etter som den får mere politisk makt. Den kristne kirke i Indonesia har et veldig ansvar for evangelisering av disse folkerike øyer, og det er godt å merke at stort sett er den sitt ansvar bevisst. Presteskolene på Sipoholon (Batakland), Djakarta (Java) og Makassar (Celebes) har mange oppvakte, kjekke elever som føler kall til å misjonere blant sine ikke-kristne landsmenn. De trenger støtte i bønn av kristne verden over.

LITTERATUR

- Zentgraaf og van Goudoever: Sumatraantjes.
J. Warneck: Die Rheinische Mission in Sumatra.
J. Warneck: 60 Jahre Batakmission in Sumatra.
Almanak Maschi 1951.